

z kompetencí politického vzdělání občanů.⁵¹ Toto je třeba oddělovat a při tvorbě komplexních úloh mít na paměti obzvláště v části výchovy k občanství.

Další zvláštní problém VO Člověk a společnost je její historická (dějepisná) složka, neboť ta nejenže využívá jako nástroj různé formy komunikace, ale je těmito nástroji bytostně určována (narativita). Nelze ji tedy myslet mimo komunikační rámec jazyka. Tento fenomén je v českém kurikulárním prostředí nereflktován a ani dosavadní hodnotící úlohy s ním nepracují. Zahraniční literatura hovoří někdy o „narativní úrovni v dějepise“.⁵² Žáci na této úrovni nejsou schopni jen adekvátně využít své komunikační dovednosti ke sdělení historického obsahu, ale jsou si rovněž vědomi, jak je tento obsah (narativně) komunikací strukturován a formován. Tedy, že je jejím výsledkem. Metodologická sebereflexe je tak nejvyšší úrovní kompetencí v dějepise, o kterou je třeba usilovat.

Z hlediska dějepisu je nutné ještě zohlednit jeden aspekt komunikativních kompetencí. Historická výpověď není totiž „jakoukoli“ výpovědí, ale je to výpověď založená na části reality (pramen). Argumentace s tím spojená tak nevychází jen z dojmů, které žák/žákyně mají o dané věci, ale musí mít jisté „materiální“ zázemí, z něhož čerpá svou validitu. Euroatlantické testy (Kanada) s tím počítají a u žáků tuto specifickou historickou komunikaci zohledňují. Pokud žáci neodkážou na pramen, nebo neuvědomí, že výpověď je jejich osobním názorem a nikoli zachycením reálné skutečnosti, nedostávají plný počet bodů.

V neposlední řadě pak stojí za zmínku obecný fakt, že i dějepis může využívat různé formy komunikačních prostředků (prezentace, text, komiks, referát, poster), které odpovídají požadavkům a předpokladům daného žáka/žákyně.⁵³ Součástí výuky je rovněž osvojení si badatelských dovedností (dějepis je bádání, hledání), mezi něž patří i argumentace a prezentace historického vědění. I to podtrhuje zvláštní místo komunikativních kompetencí v dějepise.

Shrneme-li stručně dosavadní zjištění, je třeba komplexní hodnotící úlohy komunikativních kompetencí ve VO Člověk a společnost stavět s vědomím dvou rozměrů: 1) úlohy, které hodnotí samotné komunikační dovednosti a jejich používání, 2) úlohy, které hodnotí reflexi komunikačních dovedností jakožto zvláštnosti společenských věd (debata jako občanská angažovanost, vyprávění jako forma historického vědění).

2.5.5 Kompetence sociální a personální

2.5.5.1 Příklad – Myšlenkové klobouky

Myšlenka pochází od německého pedagoga Jürgena Baumerta a dále ji rozpracovává Ute Harms, Burkhard Schroeter, Barbara Klüh (Entwicklung kompetenzorientierten Unterrichts in Zusammenarbeit von Forschung und Schulpraxis. Waxmann Verlag. 2016). V příkladu se rozvíjí dvě dimenze kompetencí, které jsou pro moderní globalizovanou společnost specifické: 1) rastr kompetencí, které souvisí s různými přístupy k porozumění světu a orientace ve světě; 2) základy kompetencí ovlivňujících orientaci ve vztahu k jedinci, společnosti, kulturnímu dědictví. Ze specifikace KK v RVP ZV českého vzdělávacího systému pak souvisí s komplexním pohledem na takové sociální a personální kompetence, jež představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj, spokojený

⁵¹ AMMERER Heinrich – WINDISCHBAUER, Elfriede (eds.). Kompetenzorientierter Unterricht in Geschichte und Politischer Bildung, Wien 2011.

⁵² DUQUETTE, Catherine: Relating Historical Consciousness to Historical Thinking Through Assessment, in: ERCIKAN, Kadriye – SEIXAS, Peter (eds.). New Directions in Assessing Historical Thinking, New York – London 2015, s. 51–63.

⁵³ LEVSTIK, Linda S., BARTON, Keith C. Doing History. Investigating with Children in Elementary and Middle School, New York and London 2011, s. 18–20.